

ФУНКЦІЇ НАУКОВИХ ПАРКІВ В КОНТЕКСТІ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЕКОСИСТЕМ

Ю. М. Клименко

Експоненціальна динаміка технологічних змін у економічному та соціальному просторі обумовлює актуальність пошуку нових та вдосконалення існуючих принципів функціонування базових складових інноваційної інфраструктури. Серед таких складових наукові парки займають вагоме місце, і критична нерозвиненість національної інноваційної системи покладає на ці структури значний спектр завдань, насамперед комерціалізацію результатів наукових досліджень.

Первинна концепція наукового парку виникла півстоліття тому, отже потребує коригування відповідно до змін, що відбулися та відбуваються менеджменті, технологіях, правовому просторі та соціумі. Натомість жодна модель наукового парку (концептуальна, бізнес-модель, модель комунікацій), реалізація якої дала позитивний практичний ефект, не може бути застосована без адаптації до особливостей країни та регіону, в яких вона реалізується.

В Україні є усі ознаки реалізації песимістичного сценарію реалізації Стратегії інноваційного розвитку до 2020 року [1], який характеризується посиленням впливу екзогенних факторів розвитку, збільшенням частки продуктових і т. зв. псевдоінновацій, трансфером морально застарілих технологій та іншими негативними явищами. Вихід з цього становища ускладнюється недосконалою (і в цілому несформованою) державною інноваційною політикою, що призводить до критичного зменшення обсягів фінансування наукових досліджень та фактичної відсутності підтримки процесів формування інноваційної інфраструктури. За таких умов пріоритетом розвитку вітчизняних наукових парків має бути синтез механізму управління інноваційної діяльністю, що призводять до виконання:

1) регламентних функцій, реалізація яких дозволяє здійснювати якісну комерціалізацію результатів наукових досліджень (комплексна експертиза, навчання, ринковий супровід тощо);

2) забезпечувальних функцій, які дозволяють повноцінно реалізувати регламентні функції: створення грошового потоку через залучення коштів, організацію власного виробництва наукоємних продукції та послуг,

3) функції створення середовища екосистеми інновацій, яке сприяє виникненню та розвитку технологічних стартапів.

Практика національних наукових парків свідчить, що увага менеджменту зосереджена на перших двох функціях, натомість третя (базова) функція внаслідок її складності та невизначеності, залишається, як правило, нереалізованою. В той же час нова парадигма конкурентоздатності, що формується останні роки у розвинених країнах, уособлює максимальне залучення широкого кола дослідників та практиків не тільки до процесів створення інновацій, але й до процесів операційного удосконалення. В основі даної парадигми - горизонтальна взаємодія, структуризація комунікацій R&D-груп, створення дослідницьких мереж за участі підприємств та університетів. Організація та підтримка таких процесів призводить до утворення екосистеми як простору енергетичного обміну між її елементами, що для інноваційної діяльності інтерпретується як система обміну ідеями, їх критики та взаємозбагачення, спільного фінансування та створення інноваційних підприємств, поширення інформації та прийняття технічних рішень за мережевими принципами тощо. Очевидно, явища «інноваційне екосередовище» в Україні не існує, попри ініціативи, активні спільноти (конкурси стартапів, коворкінги різноманітного розміру та спрямування), які за своїми

масштабами, цілями та механізмами неспроможні змінити ставлення до технологічного підприємництва, сприяти подоланню комунікаційних бар'єрів між наукою та практикою, здійснювати координацію процесів формування та розвитку екосистеми інновацій.

Найбільш вагомим фактором, що впливає на швидкість та якість функціонування перерахованих елементів інфраструктури, є індивідуальні, групові та корпоративні цінності. Формування та аналіз цінностей не знаходяться безпосередньо у сфері інноватики, проте їх кореляцію із змінами у середовищі необхідно враховувати. Цінності визначають інтереси, які, у свою чергу, впливають на економічну поведінку. Поведінка індивідууму в інноваційній діяльності у порівнянні із групою є сталою, а групи внаслідок розбіжностей у індивідуальних цінностях є несталими утвореннями, у яких стан та фактори зміни стану є мало залежними від управлінського впливу, а отже, є малокерованими. Дієвими методами підвищення сталості груп (в т.ч. проектних команд) є впровадження коректних правил взаємодії (за Д. Нортон, інститутів) та забезпечення відкритості груп. Рівень відкритості є індикатором феномену довіри, яка залежить від надійності системи захисту інтелектуальної власності, оцінки вартості інтелектуального продукту, індивідуальних цінностей та релевантності стандартів комунікацій.

Виходячи з цього, можна стверджувати, що головним чинником гальмування інноваційного розвитку країни є інституціональна неспроможність елементів національної інноваційної системи сформувати інноваційне середовище на засадах VI моделі інноваційних процесів [2], спрямованих насамперед не на побудову фізичного простору для ведення інноваційної діяльності (приміщень бізнес-інкубаторів, технопарків та інших елементів екосистеми), а на учасників інноваційної діяльності. Головною ознакою шостої моделі інноваційних процесів є мережева інтеграція, і, виходячи з досвіду управління науковим парком, у спрощеному вигляді це унікальне явище можна представити як послідовність переходів у ланцюжку «університетська наукова група – R&D-група з участі практиків інноваційних підприємств – R&D-мережа». Така послідовність спрямована на формування екосистеми інновацій, у якій інноваційний цикл має фази генерації ідеї, її перевірки комерціалізацією або технологічним трансфером.

Механізм управління інноваційною діяльністю у науковому парку, в якому реалізується модель, що відповідає принципу мережевої інтеграції, передбачає адресне управління учасниками інноваційного процесу через реалізацію навчальних, експертних, консультаційних функцій, спектр яких ширше, ніж прийнятий національною практикою, внаслідок необхідності розподілу ресурсів часу, персоналу та коштів на формування середовища. Практика управління науковим парком «ДонНУ-Поділля» показала, що:

1) особливе значення має долучення до RD-груп практиків з числа представників регіональних підприємств, які є носіями знань щодо діяльності своїх підприємств і тих проблем, які гальмують розвиток конкретного бізнесу та сектору/галузі в цілому; з моменту постановки задачі вирішення практичної проблеми дослідницька група перетворюється у R&D-групу, результат роботи якої має вищу додану вартість, а фрагменти мережі, орієнтовані на рішення схожих чи спільних задач – на виробничий/технологічний коворкінг або у секторальні лабораторії;

2) процес формування R&D-групи обумовлює необхідність практичного розв'язання проблем захисту інтелектуальної власності кожного учасника та групи в цілому, розподілу повноважень, координації дій, визначення форматів обміну даними;

3) позитивна динаміка формування мережі досягається за умови врахування кореляції між підприємством-партнером та регіональною економічною системою; в більшості регіонів відсутнє усвідомлення необхідності зосередження на інноваційній діяльності та врахування регіональних економічних особливостей для визначення пріоритетів інноваційного розвитку, тому науковий парк має бути ініціатором та учасником розробки регіональних стратегій науково-технічного та інноваційного розвитку;

4) кадрове забезпечення організації, яка має системоутворюючу функцію та широкий спектр взаємопов'язаних завдань і відповідних процесів, має передбачати комплекс навчальних програм для персоналу, що обумовлено серйозним дефіцитом фахівців з інноваційного менеджменту у країні.

Література

1. Геєць В. М. Проект Концепції Стратегії інноваційного розвитку України до 2020 р. - www.innovation.16mb.com/Proect.doc
2. Петухова О. М. Формування інтелектуально-інформаційної моделі інноваційного процесу. – Інтелект ХХІ, № 3, 2014. – С. 78–86.

УДК 338.45

РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ РИНКОВИХ РЕФОРМ

Л. С. Ситник

Вступ. Без розвинутого промислового сектору економіка будь-якої країни є нестійкою і не має підґрунтя для розвитку. Проблеми розвитку промисловості країни ґрунтовно досліджували вчені: О. Алимов, О. Амоша, І. Булеєв, В. Геєць, М. Кизим, В. Ляшенко, М. Чумаченко, М. Якубовський. Разом з тим питання інноваційного розвитку промисловості, інвестування банків у промисловість з урахуванням реальних процесів деіндустріалізації, збільшення тіньової економіки, зменшення купівельної спроможності населення потребує подальшої розробки.

Основний зміст. Без інвестицій та кредитів економіка зростати не може. Але ризики ведення господарської діяльності настільки значні, що і вітчизняні підприємці, і західні інвестори не бажають інвестувати. Тому навіть за умов продовження існування загроз і ризиків, у тому числі викликаних агресією Росії, уряд має запропонувати таку економічну політику, яка сприятиме залученню інвестицій та збільшенню кредитування реального сектору економіки.

Гостра банківська криза, яка спостерігається в Україні протягом трьох років (2014–2017 рр.), коли припинили діяльність або стали банкрутами більше 80 комерційних банків, доводить важливість зв'язків банків із реальним сектором економіки. Практика показує, що, за винятком деяких випадків, менш за все постраждали банки, які мали надійні інвестиції в промисловість. Але в цьому напрямку банки стикаються також із значними проблемами. Промислові підприємства країни з їх переважно консервативною, малорухливою організаційною структурою та номенклатурою виробів виявилися у своїй масі нездатними до швидкої адаптації до змін на ринку. Це досі обумовлює високі енергетичні витрати і низьку ефективність економіки країни. І навіть коли падіння ВВП припинилося і почалося невеличке зростання, все одне актуально звучать питання інноваційного розвитку промисловості та інвестування банків у промисловість.

Реальні інвестиції, ефективно діючий інвестиційний механізм сприяють рішенню проблем макроекономічної стабілізації, структурної перебудови промисловості, яка здатна вивести національну економіку на шлях стабільного зростання. Початок ринкової трансформації економіки України супроводжувався глибокою соціально-економічною кризою, значним скороченням обсягів виробництва, повною розбалансованістю грошової та фінансово-кредитної системи. Під час економічного зростання підвищується роль банківського сектору у фінансуванні промисловості. За даними НБУ, аналіз вимог банків за кредитами в розрізі цільових вкладень свідчить про те, що з початку 2015 р. заборгованість за кредитами, наданими суб'єктами господарювання на інвестиційну